

Eläinten terveyden valvonta 2011

Evira/1005/0411/2012

Eviran raportti
Hyväksymispäivä 30.5.2012

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

Hyväksyjä	Riitta Maijala
Esittelijä	Miia Kauremaa, Tiia Tuupanen
Lisätietoja	Miia Kauremaa, Tiia Tuupanen

Sisällysluettelo

1	VALVONNAN SUUNNITELMALLISUUS JA SEN TOTEUTUMINEN	4
1.1	<i>Kansallinen eläintautien valvontajärjestelmä</i>	4
1.2	<i>Vuosittaiset eläintautien seurantaohjelmat</i>	7
1.2.1	<i>Vuosittaisten eläintautien seurantaohjelmien toteutumet</i>	7
2	TOIMIJOIDEN LAINKUULIAISUUS JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS..	10
2.1	<i>Todettujen säännöstenvastaisuuksien yleisyys ja tyyppi</i>	11
2.2	<i>Todettujen säännöstenvastaisuuksien analyysi</i>	11
2.2.1	<i>Todettujen säännöstenvastaisuuksien esiintyminen</i>	11
2.2.2	<i>Todetuista säännöstenvastaisuuksista seuraavien riskien luonne</i>	11
2.2.3	<i>Todettujen säännöstenvastaisuuksien perimmäiset syyt</i>	11
3	AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	11
4	KORJAAVAT TOIMENPITEET	12
4.1	<i>Toimijoille annetut seuraamukset ja niiden korjaavien toimenpiteiden varmistaminen</i>	12
4.2	<i>Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet</i>	12
5	ARVIO VALVONNAN ONNISTUMISESTA.....	13
6	MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN	13

1 VALVONNAN SUUNNITELMALLISUUS JA SEN TOTEUTUMINEN

1.1 Kansallinen eläintautien valvontajärjestelmä

Eläintautivalvontaa tehdään aina eläinlääkärin asiakaskäynnin yhteydessä. Jokainen eläinlääkäri on eläintautilain nojalla velvollinen ilmoittamaan tiettyjen eläintautien epäilystä tai esiintymisestä alueellaan joko välittömästi tai kuukausittain. Eläinlääkärien asiakaskäyntien lukumäärä maataloilla ilmoitetaan kuukausi-ilmoituksissa. Lisäksi joidenkin eläintautien osalta toteutetaan vuosittaisia taudin esiintymisen seurantaohjelmia.

Eviraan ilmoitetut, välittömään ilmoitusvelvollisuuteen perustuvat tautiepäily-ilmoitukset vuonna 2011 on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Eviraan ilmoitetut, välittömään ilmoitusvelvollisuuteen perustuvat tautiepäilyilmoitukset vuonna 2011.

Eläinlaji	Ilmoitetut tautiepäilyt	Kliiniset epäilyt	Laboratorio-epäilyt	Rajoittavat määräykset	Epäilty eläintauti
Naudat	17	15	2	12	leukoosi, pernarutto, suu- ja sorkkatauti, BT, IBR, BSE
Siat	8	2	6	4	SVD, PRCV, PRRS, AD, leptospiroosi
Hevoset	0	0	0	0	-
Lampaat ja vuohet	3	3	0	1	Pernarutto, BT, kasööriinfektio, lymfadeniitti
Kalat	18	9	9	7	VHS, BKD, IPN, kierre-tauti, pike fry rhabdovirus
Siipikarja	53*	7	46	17	IB, AI, ND, ART
Lemmikit	26	26	0	0	Rabies
Muut (lepako, supikoira, kettu, poro)	8	5	3	0	Rabies, Echinococcus granulosus
Yhteensä	133	67	66	41	

*siipikarjatiltoista 34 oli harrastekanoita

Eläinlääkärien tekemien kuukausi-ilmoitusten mukaan vuonna 2011 tehtiin yhteensä 269 371 sairaskäyntiä. Kuukausi-ilmoituksia tehtiin yhteensä 3534 kappaletta. Vuonna 2009 ilmoitettiin 110 013 sairaskäyntiä ja vuonna 2010 217 677 sairaskäyntiä, vastaavasti kuukausi-ilmoituksia tehtiin vuonna 2009 2330 kappaletta ja vuonna 2010 3312 kappaletta.

Vuonna 2010 aluehallintovirastojen EHO – hankkeena tehostettiin eläinlääkärien kuukausi-ilmoittamisen valvontaa. Verrattaessa vuoden 2011 tilannetta aikaisempiin vuosiin (2009 - 2010), eläinlääkärien kuukausi-ilmoittaminen on selvästi tehostunut. Ilmoitusvelvollisten eläinlääkärien määrä ei ole kyseisinä vuosina vaihdellut merkittävästi. Ilmoitetuista eläintaudeista oli koirien ja kissojen tautitapausten määrä noussut selvästi verrattuna tilanteeseen ennen EHO –hanketta. Vaikuttaa siltä, että hanke on tehostanut varsinkin pieneläinpraktiikkaa tekevien eläinlääkärien kuukausi-ilmoitusten tekemistä.

Taulukko 2. Aluehallintovirastojen kuukausi-ilmoituksissa raportoimat tarttuvien eläintautien tapaukset toimipisteittäin vuonna 2011.

Tarttavat eläntaudit vuosi 2011														
T= Tilojen lukumäärä, Y= Yksilöiden lukumäärä														
Aluehallintovirasto	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	Yht.
Nauta														
Kinokuume Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Laidunkuume Y	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	4
Enz.leukoosi serol. Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Enz.leukoosi PAD Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Punatauti Y	0	0	1	2	0	0	0	3	0	5	0	0	2	13
Virusripuli (kliininen) T	0	0	0	1	0	0	0	0	3	0	11	0	0	15
Pälvisilsa T	0	0	0	1	0	0	2	0	2	0	7	2	0	14
Listerioosi T	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	0	0	3
Klostridium T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tetanus Y	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	2
BVD T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pasteurelloosi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Suolitulehdus	0	2	4	0	0	0	30	0	0	0	0	0	0	36
Sika														
Aivastustauti T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Porsasyskä T	0	0	0	0	0	1	9	0	0	0	0	0	0	10
Sikaruusu Y	2	1	18	316	329	5	93	4	22	4	0	0	2	796
Dysenteria T	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Pleuroneum. tartunta T	0	0	0	56	0	0	2	0	0	0	0	0	0	58
Trikiinooosi T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
M.avium Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pasteurella multocida T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Clostr.perfringens C T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Scabies Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sikainfluenssa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Siipikarja														
Sikaruusutart. T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Marekin tauti T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gumborotauti T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

AE, CRD , T	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
Hevonen															
Hevosinfluenssa T	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Pääntauti Y	11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	13	
Tetanus Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Virusabortti T	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
Turkiseläimet															
Penikkatauti T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Kettusyyhy Y	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	1	0	5	
Trikiini Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Koira															
Penikkatauti Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Tarttuva maksat. Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Syhytauti Y	57	27	2	30	5	1	11	4	0	1	2	2	0	142	
Kissa															
Kissarutto Y	4	9	5	4	0	0	0	0	0	1	0	1	0	24	
Mehiläiset															
Nosemarutto T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Varroatoosi T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Esikotelomätä T	1	2	0	1	0	3	20	3	2	0	2	0	0	34	
Lammas															
Klostridioosi T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Listerioosi T	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	
Poro															
ORF Y		0	0	0	0	0	0	0	0	0	72	0	0	72	
Ekinokokkoosi Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Vuohi															
Tetanus Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Listerioosi T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

ALUEHALLINTOVIRASTOT:

ETELÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOIRASTO:

1. Helsingin toimipaikka
2. Hämeenlinnan päätoimipaikka
3. Kouvolan toimipaikka

LOUNAIS-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO:

4. Turun toimipaikka

LÄNSI- JA SISÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO:

5. Tampereen toimipaikka
6. Jyväskylän toimipaikka
7. Vaasan toimipaikka

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO:

8. Mikkelin toimipaikka
9. Kuopion toimipaikka
10. Joensuun toimipaikka
11. POHJOIS-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO, Oulu
12. LAPIN ALUEHALLINTOVIRASTO, Rovaniemi
13. AHVENANMAAN VALTIONVIRASTO

1.2 Vuosittaiset eläintautien seurantaohjelmat

1.2.1 Vuosittaisten eläintautien seurantaohjelmien toteutumat

BSE ja scrapie

Vuonna 2011 tutkittiin BSE:n varalta terveitä teurastettuja eläimiä 43 879 kappaletta. Kun mukaan luetaan itsestään kuolleet, hätäteurastetut, kliinisesti sairaat ja epäilytapaukset, tutkittiin kaiken kaikkiaan 56 187 eläintä. Suomi toteuttaa EU:n yhteistä TSE -tautien valvontaohjelmaa; alkuvuonna 2011 tutkittiin kaikki yli 48 kk:n ikäiset hätäteurastetut, itsestään kuolleet ja lopetetut naudat sekä kaikki yli 48 kk:n ikäiset normaalisti teurastettavat naudat BSE-taudin varalta. 1.7.2011 alkaen normaalisti teurastettavien nautojen tutkimusikäraja nousi 72 kuukauteen. Hätäteurastettujen, itsestään kuolleiden ja lopetettujen nautojen ikäraja pysyi ennallaan 48 kuukaudessa. Vuonna 2010 tutkittiin terveitä teurastettuja eläimiä 61 262 kappaletta, joten ikärajan nosto laski tutkittavien eläinten määrää 17 383 kappaleella. Lihantarkastuksen vuosiyhdistelmän mukaan teurastettujen nautojen kokonaislukumäärässä ei kyseisinä vuosina ollut merkittävä eroa.

Vuonna 2011 Suomessa tutkittiin 1 251 lammasta ja 217 vuolta scrapien varalta. Näytteet otettiin itsestään kuolleista tai lopetetuista eläimistä. Vuonna 2011 ei ollut yhtään kliinistä scrapie – epäilyä. Yhtään scrapie -tapausta ei todettu. Lampaiden genotyyppien tutkimukset jatkuivat EU – asetuksen (999/2001) mukaisesti vuonna 2011 ja genotyyppauksia tehtiin asetuksen vaatimat 100 kappaletta.

Raivotauti

Raivotautiepäilyihin liittyvien tutkimusten lisäksi raivotautitilannetta seurataan vuosittain luonnonvaraisista eläimistä otetuilla näytteillä. Vuonna 2011 tutkittiin yhteensä 513 eläintä raivotaudin varalta. Näistä 479 oli luonnonvaraisia eläimiä ja 34 kotieläimiä. Kaikki tutkitut eläimet olivat negatiivisia raivotaudin osalta.

Afrikkalainen sikarutto

Syksyllä 2011 aloitettiin seurantatutkimukset villisikatarhoilla afrikkalaisen sikaruton varalta. Näytteenotto kohdistettiin Kaakkois- ja Itä-Suomeen Kymenlaakson, Etelä-Karjalan, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan alueelle. Näytteet otettiin villisioista teurastuksen yhteydessä. Näytteitä tutkittiin 11 villisikatarhalla yhteensä 44 näytettä. Kaikki näytteet olivat kielteisiä afrikkalaisen sikaruton varalta. Kaiken kaikkiaan afrikkalaisen sikaruton varalta tutkittiin vuonna 2011 128 näytettä, kaikki olivat negatiivisia.

Siipikarjan tautiseuranta

Siipikarjan tautitilannetta seurataan lintuinfluenssan (AI), newcastlentaudin (ND), TRT-taudin ja salmonellan varalta viranomaisten ylläpitämien valvontaohjelmien puitteissa. Vuonna 2011 ND-näytteitä tutkittiin 9 289 ja TRT-näytteitä 9 521. Siipikarjan näytteet otettiin emoparvien, kalkkunoiden ja strutsien osalta teurastamoilla ja muiden siipikarjalajien osalta tiloilla, jolloin kunnaneläinlääkäri vastasi näytteenotosta. Lintuinfluenssaa, newcastlentauteja tai TRT-tauteja ei todettu. Salmonellaa todettiin neljällä siipikarjatilalla.

Suomessa lintuinfluenssan esiintymistä siipikarjassa seurataan tutkimalla verinäytteitä H5- ja H7-alytyyppien vasta-aineiden varalta, koska nämä kaksi virustyyppiä voivat muuntua matalapatogeenisista vakavaa influenssaa aiheuttaviksi (ns. korkeapatogeeniset kannat). Vuonna 2011 H5-vasta-aineita todettiin yhdellä

hanhitilalla. Näytteistä ei kuitenkaan todettu lintuinfluenssavirusta. Vastainetutkimuksia tehtiin 3 011 näytteestä.

Lintuinfluenssakartoitukseen valittiin tilat EU-ohjeistuksen mukaisesti ja mahdollisuuksien mukaan satunnaistettuna. Näytteet ottivat pääsääntöisesti kunnaneläinlääkärit läänineläinlääkäriin määräyksellä. Suunnitelmien mukaisiin näytemääriin ei päästy kaikkien siipikarjalajien osalta. Munintakanojen näytteenotossa luomutuotantomuodon näytemäärät jäivät vajaiksi, samoin kuin faasaanitilojen ja ankka- ja hanhitilojen näytemäärät. Muiden siipikarjalajien osalta näytemäärät saavutettiin kohtuullisesti tai jopa ylitettiin. Luomukanatilojen osalta Eviralle on ilmoitettu neljän tilan lopettaneen tuotantonsa. Näiden lisäksi näytteet jäivät ottamatta 13 tilalta.

Lisäksi tutkittiin lintuinfluenssan esiintymistä luonnonvaraisissa linnuissa. Vuonna 2011 luonnonvaraisista linnuista tutkittiin ainoastaan kuolleena löytyneitä lintuja, joita tutkittiin 86 kpl. Näissä kartoitustutkimuksissa H5 tai H7 -tyyppien lintuinfluenssaa ei todettu.

Yhdellä hanhitilalla todettiin Newcastlel taudin kartoitustutkimuksissa PMV-1-vastaineita. Virusta ei kuitenkaan todettu.

Salmonellavalvonta

Suomen kansallisen salmonellavalvontaohjelman piiriin kuuluvat naudat, siat ja siipikarja sekä niistä saatava liha ja kananmunat. Tavoitteena on pitää salmonellan esiintyvyys alle 1 prosentissa tuotantotiloilla ja tässä tavoitteessa pysyttiin myös vuonna 2011. Salmonella todettiin 14 nautatilalla, kolmella sikatilalla ja neljällä siipikarjatilalla.

Siipikarjan lakisääteinen salmonellavalvontaohjelma kattaa broilerien, kalkkunoiden ja munintakanojen kaikki ikäpolvet. Valvontaan liittyviä näytteitä otetaan hautomoilla ja tuotantotiloilla.

Siipikarjan lakisääteisen salmonellavalvontaohjelman toteutumista valvotaan myös osana täydentävien ehtojen valvontoja. Vuonna 2011 tehdyssä otannassa salmonellavalvonnan näytteenottoon liittyviä puutteita havaittiin 2 tilalla. Tiloja tarkastettiin yhteensä 12. Muiden tarkastuksien yhteydessä tehdyistä valvonnan laajennuksista puutteita havaittiin 4 tilalla. Puutteet olivat yleisesti lieviä ja yleisin syy huomautukseen oli näytteenottojen viivästyminen.

Täydentävien ehtojen valvontoihin sisältyivät lisäksi valvonnat koskien TSE-vaatimusten noudattamista sisämarkkinakaupassa ja tuonnissa sekä eläintautien ilmoittamisvelvollisuutta. Näissä tarkastuksissa ei havaittu laiminlyöntejä.

Seurantaohjelmien toimeenpanolle asetetut tavoitteet toteutuivat.

Taulukko 3. Muiden vuosittain toteutettavien ohjelmien tutkimukset eläinlajeittain vuonna 2011.

Siat	Aujes-zkyn tauti	TGE	PRRS	CSF	ASF	SVD	Brusella	Leptospiroosi
Yhteensä	2 599	2 883	3 754	2 818	128	1 264	2 079	100

Naudat	IBR	Leukoosi	BVD	BT
Maitonäytteet	1 449	1 449	3 302	860
Emolehmäkarjat	4 661	-	4 661	4 661

Naudat	Taudinsyyn selvitys	KS-toiminta	Muut syyt (vienti, tuonti)	yhteensä
Bruselloosi	81	811	14	906

Siipikarja	ND	TRT	AI
Yhteensä	9 289	951	3 011

Pienet märehitjät	Maedi visna	Bruselloosi	Scrapie
Lampaat	22 000	3 036	1 251
Vuohet	1 828	1 868	217

Otantoihin liittyvät näytteet on otettu yleensä kunnaneläinlääkärin toimesta läänineläinlääkärin määräyksellä. Joissain tapauksissa näytteet on otettu veri- tai elinnäytteinä teurastamoilla, jolloin näytteenotosta vastasi teurastamon tarkastuseläinlääkäri, tai maitonäytteinä tankkimaidosta.

Vesiviljelylaitosten valvonta

Vesiviljelylaitosten kalanäytteet otetaan ja laitostarkastukset tehdään EU:n hyväksymien VHS -ohjelman (rajoitusalueella), lisävakuusohjelmien (BKD, IPN, SVC ja *Gyrodactylus salaris*) sekä osittain riskiperusteisuuden mukaisesti. Vuonna 2011 Uusikaupungin-Pyhärannan-Rauman VHS-rajoitusalue julistettiin vapaaksi taudista ja rajoitusalue purettiin.

Kalanviljelylaitosten osalta tavoitteena oli tarkastaa sisämaan lohikalanviljelylaitokset kerran vuodessa (matala riski) tai kaksi kertaa vuodessa (korkea riski). Merialueen laitokset tuli tarkastaa joka toinen vuosi (matala riski) tai kerran vuodessa (korkea riski). Laitokset, joissa on voimassa rajoittavat määräykset VHS-taudin vuoksi, piti tarkastaa kerran vuodessa. Emokala- ja poikaslaitokset sekä Ahvenanmaan rajoitusalueen laitokset, joilla VHS -tautia ei ole todettu, oli tavoitteena tarkastaa kaksi kertaa vuodessa. Rapulaitokset, luonnonravintolammikkoyritykset ja kalanviljelylaitokset, joilla kasvatettiin ainoastaan kuhaa tai sampea tarkastetaan kerran neljässä vuodessa.

Vuonna 2011 tehtiin vesiviljelylaitoksilla 252 tarkastusta. Näistä yksi tarkastus tehtiin rapulaitoksella, 16 luonnonravintolammikkoyrityksissä ja loput kalanviljelylaitoksilla. Suunnitelluista kalanviljelylaitosten tarkastuksista jäi puuttumaan arviolta kolmannes. Aluehallintovirastojen raportointien tietojen mukaan monilla alueilla tämä on johtunut kunnaneläinlääkärien resurssivajeesta tai täyttämättömistä viroista.

Tavoitteena oli, että kaikilta lohikalalaitoksilta otetaan virusnäytteet (VHS, IHN, IPN) vähintään joka toinen vuosi. Näiden lisäksi luonnonravintolammikko-ohjelman mukaan tulee vuosittain tutkia 60 emokalaa, 60 vastakuoriutunutta poikasta ja luonnonravintolammikon tyhjentämisen yhteydessä 1-2 lammikkoa (60 kalaa/lammikko) / hautomo. Virusnäytteet saatiin yhteensä 82 laitokselta. Näytteet jäivät ottamatta noin 60 - 70 laitokselta. Tyhjillään olleiden laitosten tarkka lukumäärä ei ole Eviran tiedossa. Näiden lisäksi tutkittiin luonnonravintolammikko-ohjelman mukaisesti näytteet 31 laitoksesta / luonnonravintolammikosta.

Uusi maa- ja metsätalousministeriön asetus BKD-taudin vastustamisesta (1/EEO/2011) astui voimaan 1.2.2011. Uuden asetuksen tarkoituksena oli tehostaa BKD-taudin diagnostiikkaa ja valvontaa. Vuonna 2011 BKD-tautiseurantaa kohdennettiin emokalalaitoksille. Mukaan valituille laitoksille tehtiin laitoskohtaiset tarkastus- ja näytteenottosuunnitelmat. Tehostetun seurannan ulkopuolelle jääneiltä sisämaan emokalalaitoksilta sekä sisämaan poikaslaitoksilta oli tavoitteena ottaa BKD-näytteet kerran vuoden aikana. Sisämaan ruokakalalaitoksilla tai merialueen laitoksilla BKD:ta ei tutkita. BKD-näytteet olisi pitänyt ottaa noin 95 sisämaan laitokselta. Näytteet tutkittiin 84 laitokselta, joten tavoite lähes saavutettiin. Särkikalalaitoksilta oli tavoitteena ottaa SVC-näytteet joka toinen vuosi. SVC-näytteet otettiin yhdeltä laitokselta.

Gyrodactylus salaris -loisen tutkimiseksi oli tavoitteena saada lohikaloja näytteeksi Tenojoen, Näätämojoen, Paatsjoen ja Tuulomajoelta alueilta. Kaikilta alueilta saatiin näytteitä vuonna 2011.

Kokonaisuudessaan vesiviljelylaitosten tarkastukset ja näytteenotto toteutuivat edellisvuosien tapaan tyydyttävästi. Puutteita on sekä sisävesialueen että merialueen laitosten tarkastuksissa ja virusnäytteenotossa. Tavoitteiden saavuttamisessa on selvästi alueellisia eroja. Luonnonravintolammikkoyritysten ja rapulaitosten tarkastukset ovat alkaneet hitaasti.

Taulukko 4. Kalatautiseurantatutkimukset vuonna 2011.

Kalat	VHS	IHN	IPN	BKD	SVC	<i>G. Salaris</i>
Näytemäärä	3844 kalaa	3844 kalaa	3844 kalaa	6748 kalaa	12 kalaa	385 kalaa
Laitosten lukumäärä	82 laitosta	82 laitosta	82 laitosta	84 laitosta	1 laitos	luonnonlohi-kaloja ja 1 laitos

2 TOIMIJOIDEN LAINKUULIAISUUS JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

Toimijoiden lainkuuliaisuutta mitataan terveysvalvontaohjelmiin liittyvillä virkaeläinlääkärin valvontakäynneillä tehtyjen havaintojen kautta. Lisäksi eläintautien seurantaohjelmissa tai muulla tavoin havaittujen eläintautitapausten selvitystyöhön liittyy toimijan lainkuuliaisuuden arviointi. Seurantaohjelmiin liittyvän näytteenoton lukumäärien toteutumista seurataan keskusviranomaistasolla. Vuonna 2011 lainsäädännön yleinen noudattaminen todettiin hyväksi. Myös valvontatulokset osoittavat tilanteen pysyneen suotuisana.

2.1 Todettujen puutteiden yleisyys ja tyyppi

Todetut säännöstenvastaisuudet olivat kaikkia tuotantomuotoja tarkastellessa harvinaisia. Siipikarjatilojen virallisen salmonellavalvontaohjelman toteuttamisessa tai dokumentoinnissa raportoitiin laiminlyöntejä kahdella tilalla kahdestatoista otantaan kuuluneesta tilasta täydentävien ehtojen valvonnoissa. Lisäksi puutteita havaittiin neljällä tilalla muista tarkastuksista tehdyissä täydentävien ehtojen laajennuksissa. Puutteet olivat yleisesti lieviä ja yleisin syy huomautukseen oli näytteenottojen viivästyminen. Lammaskatraidien pakollisiin terveystarkastusohjelmiin liittyvät säännöstenvastaisuudet olivat yksittäisiä, puutteet liittyivät ohjelmaan liittymiseen sekä viivästyksiin ohjelmien näytteenottoissa. Ahvenanmaan tiedot eivät olleet Eviran käytössä vuoden 2011 osalta tätä raporttia laadittaessa.

2.2 Todettujen säännöstenvastaisuuksien analyysi

Yksittäiset säännöstenvastaisuudet eivät vaarantaneet Suomen aiempien vuosien kaltaista hyvää eläintautitilannetta tai aiheuttaneet vaaraa ihmisille vuonna 2011. Aluehallintovirastojen raporteissa todettiin kuitenkin, että valvontatietoa ei kaikilta osin raportoida riittävästi, jotta yksityiskohtainen analyysi voitaisiin tehdä. Todennäköisesti puutteita esiintyy hieman enemmän, mutta joko niitä ei raportoida lainkaan eteenpäin tai raportit eivät tule Eviran tietoon. Puutteellisuudet raportoinnissa eivät todennäköisesti kuitenkaan vaikutusta tulosten johtopäätöksiin.

2.2.1 Todettujen säännöstenvastaisuuksien esiintyminen

Valvonnan ohjauksen ja toteuttamisen osalta todetut säännöstenvastaisuudet esiintyivät alueellisesti tasaisesti jakautuneina.

Rikkomusten pienen määrän selittää osaltaan selkeä ja suoraviivainen lainsäädäntö ja tuottajien melko hyvä säännösten tuntemus sekä osaltaan tehokas valvonta. Eläinten terveyden lainsäädännön valvonnassa ei käytännössä ole juurikaan tulkinnan varaa.

2.2.2 Todetuista säännöstenvastaisuuksista seuraavien riskien luonne

Säännöstenvastaisuuksista ei aiheutunut vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle, sillä kyseessä olivat lähinnä yksittäiseen yhteen tilaan tai toimijaan liittyvät spesifiset riskit. Vuonna 2011 havaittujen eläintautitapauksien ei todettu johtuneen tuotantotiloilla tapahtuneista säännöstenvastaisuuksista.

2.2.3 Todettujen säännöstenvastaisuuksien perimmäiset syyt

Havaitut säännöstenvastaisuudet johtuvat todennäköisimmin toimijoiden tietämättömyydestä ja ammattitaidon puutteesta sekä sääntöjen vastaisuuksien puutteellisista seuraamuksista. Myös sääntöjen noudattamisen kalleus ja valvonnan riittämättömät resurssit tai työvälineet on koettu havaittujen puutteiden syyksi.

3 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Auditointeja ei eläinten terveyden toimialueella ole tehty vuonna 2011.

4 KORJAAVAT TOIMENPITEET

4.1 Toimijoille annetut seuraamukset ja niiden korjaavien toimenpiteiden varmistaminen

Aluehallintovirastot pyrkivät varmistamaan korjaavien toimenpiteiden toteutumisen neuvomalla ja ohjaamalla kunnallisia valvontaviranomaisia valvontatilanteissa. Eläintautilain 12 - 13a §:n mukaisia hallinnollisia pakkokeinoja eläintautilain toimeenpanon tehostamiseksi ja eläintautien leviämisen ehkäisemiseksi käytettiin aluehallintovirastoissa 58 tapauksessa. Suurimmassa osassa tapauksista kyseessä oli tilojen eläinliikenteen rajoittaminen (31 tapausta) tai määräys tutkia eläimet epäilytilanteessa (17 tapausta).

Täydentävien ehtojen valvonnoissa havaittuihin puutteisiin siipikarjan salmonellavalvonnan osalta päädyttiin seuraaviin seuraamuksiin: tarkastuksissa havaitut puutteet johtivat 1 % tukivähennyksiin yhdellä tilalla ja 3 % vähennyksiin viidellä tilalla.

4.2 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Eläinlääkäreille järjestettiin vuosittainen koulutuspäivä ajankohtaisista tarttuvista eläintaudeista. Läänineläinlääkäreitä koulutettiin lisäksi neljästi vuodessa järjestettävillä läänineläinlääkärien koulutuspäivillä Evirassa. Koulutuksissa käsitellään vuosittain ajankohtaisia ja toimenpiteitä vaativia eläintautien vastustamiseen liittyviä kysymyksiä. Lisäksi läänineläinlääkäreitä ja valmiuseläinlääkäreitä koulutettiin ajankohtaisissa tarttuviin eläintauteihin ja eläintautivalmiuteen liittyvissä asioissa vuosittaisessa Valmiuspäivässä. Läänineläinlääkärit kouluttivat edelleen kunnaneläinlääkäreitä samoista aihepiireistä.

Suomi on jäsenenä Pohjoismaiden ja Baltian -maiden valmiusyhteistyöryhmässä (Nordic - Baltic Veterinary Contingency Group), joka järjesti 11.–12.10.2011 kansainvälisen valmiusharjoituksen, Autumn 2011. Valmiusharjoituksessa harjoitettiin afrikkalaisen sikaruton torjuntaa kuvitteellisessa tilanteessa, jossa taudinpurkauksia todetaisiin samanaikaisesti useassa eri Pohjoismaassa ja Baltian maassa. Suomi osallistui harjoitukseen pienimuotoisesti, harjoituksen pääpainopisteinä olivat kansainvälinen viestintä ja eläinliikenteen jäljitys.

Aluehallintovirastojen EHO¹-hankkeena vuonna 2011 oli selvittää, kuinka eräiden pakollisten terveysvalvontaohjelmien valvontakäynnit ja niistä tehdyt raportoinnit kunnaneläinlääkäreiltä läänineläinlääkäreille ovat toteutuneet vuosina 2009 – 2011. Hankkeeseen oli valittu pakollisista terveysvalvontaohjelmista munintakanojen salmonellavalvontaohjelma, lampaiden ja vuohien maedi-visna – valvontaohjelma ja lampaiden ja vuohien scrapie –valvontaohjelma.

Munintakanojen salmonellavalvontaohjelman toteutumassa on alueellista vaihtelua ja osa tuloksista on suuntaa-antavia, joten yksiselitteisiä johtopäätöksiä valvontaohjelman toteutumisesta ei voi vetää. Lampaiden maedi-visna – valvontaohjelmaan kuuluvien näytteiden määrä kasvoi hankevuonna selvästi; vuonna 2011 tutkittiin näytteet 23 828 lampaasta, kun edellisenä vuonna näytteitä tutkittiin 16 155. Tutkittuja tiloja

¹ Eläinten terveys ja hyvinvointivalvontaohjelma

vuonna 2011 oli 287 ja vuonna 2010 266. Pääsääntöisesti tilat, jotka kuuluvat maedivisna – valvontaohjelmaan, kuuluvat myös scrapie -valvontaohjelmaan.

Kaikilta aluehallintovirastoilta ei ole resurssipulan takia saatu koostetta EHO -hankkeesta, joten luotettavia prosenttilukuja terveysterveystoimien toteutumasta ei voida tässä raportissa esittää. Käytännössä valvontaohjelmien todellisen toteuman seuranta on osoittautunut haastavaksi. Yhtenä ongelmana on puutteellinen ja viivästynyt raportointi kuntatasolta aluehallintovirastoon. Raportoinnin kattavuuden parantamiseksi paperisten tarkastuskertomusten tilalle tulisi saada sähköisesti toimiva järjestelmä, mikä helpottaisi myös aluehallintovirastojen resurssipulaa raporttien kirjaimisvaiheessa. Tällä hetkellä aluehallintovirastojen ja Eviran käytössä oleva eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatietojärjestelmä (ELITE) on osoittautunut kömpelöksi työkaluksi valvontaohjelmien toteutumisen seurannassa ja siksi Evira on 2011 käynnistänyt Eliten uudistamishankkeen. Hankkeesta saadun palautteen yleisnäkemyksenä on ollut, että vuoden 2011 EHO -hanke edisti eläinten terveyden valvonnan toteutumista kunnissa.

Toisena EHO-hankkeena vuonna 2011 oli selvittää, kuinka merialueen kalanviljelylaitosten valvonta on toteutunut vuosina 2009–2011, selvittää syitä mahdolliseen valvonnan puutteellisuuteen ja selvityksen perusteella tehostaa valvontaa niillä laitoksilla, joissa valvonta ei ollut toteutunut suunnitelman mukaan. Tämä hanke jatkuu vuonna 2012.

5 ARVIO VALVONNAN ONNISTUMISESTA

Eläintautivalvonnan strategiset tavoitteet saavutettiin hyvin. Eläintautitilanne helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien osalta säilyi erinomaisena.

Tehokkuustavoitteita ei ole toistaiseksi erikseen asetettu, joten niiden toteutumista ei voida yksityiskohtaisesti arvioida. Viranomaisten välisen koordinaation arvioitiin toimivan. Valvonnan riskiperusteisuutta ja suunnitelmallisuutta tulee kehittää edelleen.

6 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN

Eläintautilain kokonaisuudistus on edennyt ja lain on tarkoitus astua voimaan vuonna 2013. Uuden eläintautilain toimeenpano tulee vaatimaan runsaasti resursseja sekä keskusviranomaisessa, että aluehallintovirastoissa. Uuden eläintautilain myötä myös kansalliset tautikohtaiset asetukset tullaan uusimaan, mikä osaltaan vaikuttaa valvontaan ja valvonnan ohjaukseen.

Vuoden 2011 EHO -hanke merialueen kalanviljelylaitosten valvonnan toteutumisesta vuosina 2009–2011, jatkuu vuonna 2012. Vuoden 2012 uutena EHO -hankkeena on luonnonravintolammikoiden ja rapulaitosten valvonnan käynnistäminen.

Vuodeksi 2013 ei asetettu uusia EHO -hankkeita.